

Birtokrendezésre, az urbéri viszonyból eredő birtokrendezési költségekre	32.100	frt.
Felmérésre. Az erdélyi kincstári birtokok felmérési munkálataira	17.550	„
Vizszabályozásra. A Kőrös-, Maros-, Temes- és Béga vizek szabályozási és parterődítési munkálatainak a kincstári erdőket illető része	7.000	„
Határőrvidéki erdőelkülönítésre. A magyar határőrvidéki erdők törvényesen elrendelt megosztásából eredő munkálatok költségeire	50.500	„
A horvát-szlavon határőrvidéki erdőknél ugyanazon célra	61.900	„
Összesen	188.650	frt.

A pilis-maróthi alapítványi uradalom erdőgazdaságának leírása.

Az „Országos Erdészeti Egyesület“ 1875-dik évi közgyűlésén előadta:
 ifjabb Hoffmann Sándor.

A pilis-maróthi uradalom Pest- és Esztergommegyékbe kebelezve négy községnek, u. m. Pilis-Maróthnak, Pilis-Sz.-Léleknek, P.-Sz.-Keresztnek és P.-Sz.-Lászlónak határain belül 10.733 kat. holdra terjed, melyből 9233 hold erdő és 1500 hold gazdasági területet képez. Az erdőbirtok határos éjszokról a Pilis-Maróth községi, sz.-györgymezei és Esztergom városi, keletről sz.-endrei, bogdányi, visegrádi és a dömösi határral, délről Forster magánbirtokossal az Esztergom káptalani, szántói, pomázi és szent-endrei erdőkkel, nyugatról az Esztergom városi és a primási erdőbirtokkal. A vidék legtöbbnyire szelid lejtőjű hegyi fekvésű, s legmagasabb csúcsa 2382 lábba emelkedik a tenger színe fölött.

A pilis-maróthi, p.-sz.-léleki, p.-sz.-lászlói birtok tagosítva van, a szent-keresztii községgel most folynak a tárgyalások a barátságos kiegyezés iránt; különben az egész uradalom tiszta alapítványi birtok.

Ez uradalom a czeplédi kerületi főtiszttség igazgatása alatt áll, erdőségéből pedig a p.-maróthi erdőhivatal alá helyezett p.-maróthi gondnokság alá 5139 h., 1592 □ öl, és a p.-sz.-keresztii gondnokság alá 4093 h., 1190 □ öl tartozik.

A p.-maróthi erdőgondnokság 8, a p.-sz.-keresztii 6 védpagonyra oszlik, egy-egy védpagony nagysága 500 holdtól 800-ig terjed. Az erdővédelem a lehető legjobb, és így bátran lehet állítani, miszerint nagyrészt ennek tulajdonítható, hogy nagyobb erdei lopások, avagy kihágások ritkán fordulnak elő. Minden erdővéd köteles szolgálati utasítással ellátott zsebkönyvét az erdön magával hordani, minden kárt, legyen elkövetője akár ismeretes, akár nem, könyvébe bejegyezni, a lopott fák tőkéit pedig védfejszével megbélyegezni. A szolgálati könyvben bejegyzett károsítások vagy kihágások az erdésznél bejelentetnek, ki az ez irányban fennálló utasítások értelmében a becslés gyors megejtése iránt gondoskodván, a behajtható kártérítési eseteket a törvény által előirt határon belől, vagy a községi bíró előtt hajtja be, vagy további peres eljárás végett a közalapítványi ügyigazgatóságnak bejelenti. A tagosított erdőkben az erdei munkásokon vagy vevőkön kívül minden más idegennek a nyilvános utakról való letérés tilos, mely tilalom az illetékes szolgabírák hozzájárulásával mondatik ki.

Az összes erdőség öt főosztályra van felosztva, melyekből 100 éves fordájú szálerdőben kezeltetik 3400 hold, 40 éves fordájú sarjerdőben 4133 $\frac{1}{2}$ hold, 20 éves fordájú cserhámüzemben 1700 hold, 382 öl.

A szálüzem a magasabb fekvésű hegyekben tartatik fenn, hol ezen üzemmód követése egyáltalában indokolt. A talaj

nagyobb részben különféle mészképzeteken és kevésbé aszkózetan nyugvó fris televényes agyag. Itt az állabok uralkodó fanemei 0·5 bükk, 0·3 tölgy, 0·2 gyertyán, kőris, míg alárendelt mennyiségben a juhar, hárs, szil, puha lombfák, valamint egyes csoportokban fenyvesek találhatók.

Az állabok igen jó állapotúak, zárt és szép növésűek. A fakészlet, noha határozott számban ki nem fejezhető, mert az összes erdő csak most vétetik becslés és rendelés alá, még is szembécsü útján is annyiban megnyugvással meghatározható, hogy a fordának megfelelőleg nem csak elegendő, de a szükségesnél nagyobb is.

Az évi átlagnövekvés holdanként egyre-másra 0·7 szabályölet és ennek megfelelőleg az évi hozam 2380 szabályölet tesz. Az összes évi fahozamból 20.000—30.000 köbláb épületi és szerszámfa, a többi pedig tüzelőfa alakjában két vágásban házilag dolgoztatik fel. A fahozam magvágatok útján vétetik, mely utóbbiak az itteni viszonyoknak igen jól megfelelnek. Nevezetesen a bükkállabokban az előkészítő és homály vágások oly eredménydus sikert mutatnak fel, hogy azokban a mesterséges utánsegítésre alig van szükség.

A tölgyállabokban vigályvágások vezetettek, de miután ezen vidék már évtizedek óta csak igen csekély makktermésnek örvendhetett, azokban az felujtás sem felel meg az erdőgazda kívánságának, s így a mesterséges utánsegítésre itt már inkább utalva vagyunk, mint az előbb említett állabokban.

A mesterséges felujtásnál rendszeren azon fanem választatik, mely eddig valamely állab uralkodó fanemét képezte, tehát a bükk, tölgy és kőris, kivételesen azonban, és oly helyeken, melyek talajjavítást igényelnek és bükkal nem fásíthatók be, a fekete- és erdei fenyő, kevésbé a lucz-, veres- és sima fenyő. A fenyvesek, nevezetesen az erdei- és fekete fenyő azért választatnak, mert a magasabb fekvésű helyeken

korosabb példányu fenyvesek léteznek, és igen szép növekvésnek örvidenek. Némely helyeken kísérletek tétettek a bálványfával is, de ez sehogy sem felelt meg az itteni viszonyoknak.

A bükk és tölgy a helyszínén vetés útján, a többi fanem egy-két éves korában ültetés útján ertetik, mely ezélból egy gondosan ápolit erdőkertben a kellő számu csemeték neveltetnek. Megjegyzendő, hogy bükk és tölgyakk ez erdőben már 12 év óta oly mennyiségben nem termett, hogy az alantabb a falukhoz közelebb eső és régibb időbe támadt erdei tisztások bevethetők lettek volna, az idén mutatkozik szórványos makktermés, de az a szükségletnek nem felel meg, és így több száz mérő tölgy- és csermakknak más alapítványi uradalmakból való idehozatala rendeltetett el. A fenyvesek nevelése, mint az az erdőkertben látható, a meleg és hosszú nyár, gyakori szárazság mellett igen nagy bajjal van összekötve, de mindamellett szükséges, mert az ezen főosztályban javitást igénylő talaj magas és szabad fekvésénél fogva más fanemekkel be nem fásitható, és így rendszeresen már 1868. év óta lassanként nagy területek fásittatnak be fenyvesekkel, melyek legnagyobb részben igen szépen növekednek. Az említett és a p.-maróthi dülőben lévő erdőkert évenként 100.000 db 1—3 éves csemetét szolgáltatt; ezen kert fenntartása évenként 300 frtba kerül.

Az épület- és haszonfa részben az erdőn döntött állapotban, részben pedig az összes jó minőségü tüzelőfával együtt a budapesti faraktárba szállitva, árusittatik el. Ez osztályban a jelen faárak és munkabérek a következők :

Egy köbláb kemény haszonfa tóára 18 kr, egy köbláb puha haszonfa tóára 12 kr, egy öl 3'-as cserhasáb tóára 7 frt 45 kr, egy öl 3'-as bükk, gyertyán, szil és kőrisfa 6 frt 95 kr, egy öl 3'-as tölgyfa 6 frt 5 kr, egy öl 3'-as I. oszt. dorongfa 5 frt 5 kr, egy öl 3'-as II. oszt. dorongfa 2 frt, egy

öl 3'-as selejtesfa 2 frt 95 kr, egy öl 3'-as puhafa 2 frt 50 kr; a haszonfa levágatásaért és elkészítéseért járó bér: köblábanként 2 kr, egy öl kemény hasábfa vágatása 1 frt 40 kr, egy öl dorong és puhafa vágatása 1 frt 30 kr, egy köbláb haszonfa fuvarozása az erdőből a Dunapartig 12 kr, egy öl tűzifa fuvarozása 4—5 frt, a dunaparti raktárból budapesti raktárban elszállítás és elhelyezés bére, egy köbláb haszonfa után 6 kr, egy öl tűzifa után 2 frt 98 kr.

Ezen főosztály jövedelmezési adatait kénytelen vagyok a következő főosztályéval összevonva előadni, mert számos kiadások közösen terhelvén, mindkettőt teljesen megbízhatólag külön tételekbe nem oszthatnók.

A 40 éves fordáju sarjerdő az alantabb fekvésű erdőségeken tartatik fenn, hol az állabok, főképp sarjadzás útján keletkeztek, és míg a 40 éves korszakon túl növekvésükben feltűnően visszamaradnak, a 40-es években a legnagyobb tömegnövekvésnek örvendenek, mely itt annyival inkább számba veendő, mert itt a tüzelőfának igen magas tőarai vannak. Kétségtelen azonban az, hogy ez üzemosztályban is léteznek egyes részek, melyek kellőleg befásítva, a jövő fordaszakban a szálerdőüzemhez csatolhatók lesznek.

Ezen főosztály 0.6 tölgy, 0.2 cser és 0.2 gyertyán, nyár, hárs és iharból, főleg trachit és mész, kevésbé homok közetten álló erdeje ritka zárlatu (átlagban alig 0.7) és sok helyen lassu növekvésű, mi főleg annak tulajdonitható, hogy az előbbeni fordaszakban 60 és 80 éves állabok sarjerdőképen kezeltettek, magbóli felújításra figyelem nem fordított, és így miután a sarjhajtásra túlóreg tőkék legtöbbsnyire tőke és kevésbé gyök-sarjakat hajtottak, lassanként a zárlat kimaradásával a talaj is elsoványodott. A fakészlet tehát természetesen a szabályszerűleg megkívántatónál kisebb, ezen főosztályban tehát a hozam egyelőre az I-ső osztályu zárlatra visszavitt tervbeosztás

szerint vétetik, minek követése mellett évenként átlag 2200 szabályöl fa taroltatik le, a mely vágások kizárólag kevés haszonfára és inkább tűzifára dolgoztattak fel, míg a Pilishegy déli és nyugati oldalain lévő erdőben évenként egy vágás nyilasonkénti árverés útján értékesítettik.

A fa mindenütt közel a földszinhez vágattatik le, és így két év múlva szép gyökshajtások erednek, melyek azután szépen nőnek. Hol a sarjak kimaradnak, vagy azok igen ritka zárlatot képeznek, a megfelelő talajon tölgy- és csermakk vettetik el, de gondos figyelem fordittatik arra is, hogy a kisebb kiterjedésű tisztások az erdőkertben e célú tatarozásra külön nevelt tölgycsemetékkal esztendőnként kiültetessenek. A rossz talaju helyek fekete- és erdei- fenyőcsemetékkal ültetnek be.

A haszonfa mint kizárólagos gyengébb épületi és gazdasági szerszámfa a lakosoknak döntött állapotban adatik el, míg a házilag készített tűzifa a budapesti raktárba szállítva itt árusittatik el.

Ezen osztályban jelenleg a fa- és munkabérek a következők :

Egy köbláb kemény haszonfa tőára 20 kr, egy köbláb puha haszonfa tőára 15 kr, egy öl cserhasábfa ára 10 frt 25 kr, egy öl gyertyán és bükk hasábfa 9 frt 75 kr, egy öl tölgyhasábfa 8 frt 75 kr, egy öl I-ső oszt. dorongfa 7 frt 85 kr, egy öl II-od oszt. dorongfa 3 frt 80 kr, egy öl selejtesfa 5 frt 75 kr, a haszonfa levágatásaért és előkészítéseért járó bér köblábanként 2 kr, egy öl kemény hasábfa vágatása 1 frt 30 kr, egy öl kemény dorong- és puha vegyesfa 1 frt 20 kr, egy köbláb haszonfa fuvarozása a dunaparti raktárba 7 kr, szinte oda egy öl tűzifa fuvarozása 2 frt 50 kr; a további bérek az I-ső főosztályban előadottakkal ugyanazonosak. Az első és második főosztályból nyert tűzifa és erősebb méretű haszonfa a budapesti alapítványi faraktárban következő árak mellett árusittatik :

cserhasábfa ölenként 18 frt, bükk- és gyertyánfa 17 frt 50 kr, I-ső oszt. tölgyhasábfa 17 frt, tölgy és szil hasábfa 16 frt, I-ső oszt. cserdorongfa 16 frt, I-ső oszt. vegyes kemény dorongfa 15 frt, selejtes fa 13 frt, tőkefa 10 frt, épületi és haszonfa köblábanként 35 krtól 60 krig.

Mind a két főosztályban egymást kiegészítőleg évenként 800 öl gyéritési fa is vágattatik, melynek tőára átlagban 2 frt 50 kr.

Az I-ső és II-ik főosztályt nyers jövedelme a később előadandó mellékjövedelmek beszámításával is egészben 91.140 frt, kiadása 52.495 frt, és így tiszta jövedelme 38.645 frt, vagyis holdanként tisztán 5 frt 13 kr.

A III-ik főosztályt képezi a cserhámüzem, mely mint már említve volt, 1700 holdra terjed, és az alatt fekvő tölgyeseknek azon részeit foglalja el, melyek tőkéből bokros és ritka zárlatu állabokat képeztek vagy képeznek. Ez utóbbiaknál a cserhámüzem alkalmazása azért vált ajánlatossá, hogy azok még a tőkék sarjképessége korában regeneráltassanak, és helyes vágatás mellett főkép gyöksarjadzásra ingereltessenek. Itt tehát a cserhámüzem nem lett jövedelemfokozás, hanem erdőmivelési tekintetek miatt behozva. Hogy a sarjadztatás elérhető, mutatja az ezen üzemmód behozatala óta letarolt két osztág felujulása, míg ugyanis azelőtt a zárlat rossz volt és gyökhajtás nem létezett, most javult a zárlat és tömérdek gyöksarj eredt.

Ez üzemosztály talaja homok- és aszközeten (trachit) nőtt 0·8 tölgy, 0·2 cser és szórványos gyertyánfákból képzett állabjai 25 éves fordában egyenlő területbeosztás mellett kezeltetnek, tehát évenként 68 $\frac{1}{2}$ kat. holdnyi vágásterületet szolgáltatnak. Egy-egy évi hozam átlagban 1000 öl hámzott fát teszen, vagyis miután 20 $\frac{0}{0}$, a fekete fa tehát 200 öl, és 800 ölnél a kéregvesztést egyre-másra 15 $\frac{0}{0}$ -ot tevő 120 öl, így az összes évi

hozam tulajdonkép 1120 szabályól, mely tiz évre előre Poeschl fiai czimü bécsi iparosnak szerződészerűleg eladatott. Ez eladásnál a kikötések következők :

a vállalkozó köteles az évenként kijelölt osztag állabját ápril végén tarolás alá venni, és május 30-ig lehetőleg mélyen kivágatni, június első napjaiban leltározás alá bocsátani és július közepéig a fa- és kéreganyagot a vágásból kitakarítani. Ha pedig az ez időre, esetleges rossz időjárás miatt, lehetséges nem lenne, a július közepén túl visszamaradt anyagot a tél bekövetkeztéig a vágásba meghagyni, és az első havon azután kiszállítani. A leltározásnál átvett minden öl hámzott fa után 8 frt 20 kr, és minden ugynevezett fekete fa 4 frt 52 kr fizetendő. Fekete fának nevezzük azon fát, mely hámzásra nem kerül, így a gyertyán, cser sat., megjegyzendő még, hogy a fa 1 hüvelykig dolgozandó fel.

Ha tehát ez árak és az említett mennyiség alapján a fekete és hámzásra kerülő tölgyfa árát összehasonlítjuk, látjuk, hogy az első 4 frt 52 kr, az utóbbié a kéregveszteség beszámításával 7 frt 13 kr.

Ilykép szolgáltató ez osztály némi mellékjövedelmek hozzászámításával, évenként nyersen 7964 frtot,

és igényelt kiadása, kezelésre és felügyeletre	1.904 frtot,
mivelésre	500 „
adóra	1.581 „
kegyuri terhekre	306 „

összesen . 3.391 frtot,

marad tiszta jövedelem 4573 frt, vagyis holdanként 2 frt 69 kr.

A felujításnál kellő gond fordítatik arra, hogy a vágás után következő második évre a hézagok vagy makkal bevettessenek, vagy tölgyceseméttel beültessenek. A déli oldalaknak

egy része szelid gesztenyék és ákáczczal is lesz kiültetve, mely fanemek tudvalevőleg kitünő kérget szolgáltatnak.

Ezen uradalom a fővároshoz közel fekvén, erdei mellékhasználatokból szép összeget jövedelmez, így nevezetesen a bérbeadott kőbányák, melyekből részben járda-, részben törmelékkő töretik, évenként átlagban 1200 frt, száraz- és hulladékfából 800 frt, ez erdei legelőből 800 frt, (megjegyzendő lévén, hogy 3—6 évi elő, 20—30 évi utótilalmak tartatnak be, és a legelőnek egy nagy része a fafuvarosoknak adatik ki), eper- és málnatermelésért 600 frt, mészkő-eladásból 400 frt, erdei füből és szénából 400 frt folyik be, van azután még számos kisebbrendű mellékhasználat, mint fonóvessző, ostornyél, vad-csemeték eladása, s a. t., úgy, hogy az összes mellékhasználatból befolyó évi jövedelem 5870 frtot teszen.

Végül legyen szabad a p.-maróthi uradalom erdészeti összes jövedelmezését összevonva, következő számokban előadni :

J ö v e d e l e m :

fából átlag évenként	93.234 frt,
mellékjövedelmekből	5.870 „
	<hr/>
összesen .	99.104 frt,

K i a d á s o k :

fakészítésre és szállításra	33.758 frt,
erdei művelésre, ápolásra és őrködésre .	1.600 „
fizetésekre	7.233 „
utazási járandóságokra	900 „
segélyezésre és jutalmazásra	200 „
irodai költségekre	250 „
épületek fenntartására	850 „

nyugdíjakra	800	frt,
adókra és közterhekre	8.602	„
kegyuri adományokra	1.693	„
	<hr/>	
összesen	55.886	frt,

s így levonva a kiadást a nyers 43.218 frt jövedelemből, marad tiszta jövedelem, vagyis holdanként tisztán 4 frt 68 kr.

Az államerdők ez idő szerint nem adatnak el.

A pénzügyminister ur az 1876. évi államköltségvetésnek a képviselőház elé terjesztése alkalmával f. évi szept. 20-án mondott pénzügyi exposéjában aként nyilatkozott, hogy az államerdőket, azon nemzetgazdasági fontosságánál fogva, melylyel azok birnak, nem tartja eladhatóknak. A képviselőház a minister ur e nyilatkozatát helyeslő tetszéssel fogadta.

Kapcsolatban ezzel feljegyezzük még, hogy a minister ur ugyanezen alkalommal azt is kijelentette, miszerint a vas- és szénbányákat, melyek üzeme örökös veszteséggel van összekötve, feltétlenül eladandóknak tartja, s e részben már előintézkedéseket is tett. A diósgyőri, vajda-hunyadi és petrózsényi vas és szénbányák és hámorok eladására az ajánlati tárgyalás már ki is van hirdetve.

A pénzügyi exposèban tett nyilatkozat szerint a minister az állami mezőgazdasági birtokokat szintén eladandóknak jelezte, aként van azonban meggyőződve, hogy az eladás ideje még nem érkezett meg, mert azon osztályok, melyekből a vásárlóknak kikerülni kellene, a mostani rossz pénzviszonyok közt nem birnak a vételre szükséges tőkével, s mert egy netalán most eszközölt eladás nem volna egyéb, mint e birtokoknak értékök 20⁰/₀-áért való elpazarlása. A képviselőház e nyilatkozatot is helyesléssel fogadta.